

© Давидов Д. А., Гомля Л. М.

УДК 581.9:581.526.53 (477.53)

Давидов Д. А., *Гомля Л. М.

АНОТОВАНИЙ СПИСОК ФЛОРИ РОЖАЇВСЬКОГО БОТАНІЧНОГО ЗАКАЗНИКА ТА ПРИЛЕГЛИХ ДО НЬОГО СТЕПОВИХ ДІЛЯНОК (ПОЛТАВСЬКА ОБЛ.)

Інститут ботаніки ім. М. Г. Холодного НАН України (м. Київ)

*Полтавський національний педагогічний університет

імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

tovarystwo@gmail.com

Робота виконана у рамках наукової теми відділу геоботаніки та екології Інституту ботаніки ім. М. Г. Холодного НАН України «Раритетна фітоценозноманітність ключових територій екомережі Лісостепу України: представленість, трансформація, оптимізація» (№ державної реєстрації 0106U000232) та у рамках тематики кафедри ботаніки, екології та методики навчання біології Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка «Підвищення продуктивності культурних та дикорослих рослин; методичні аспекти викладання біологічних навчальних курсів».

Вступ. Детальне дослідження степів як одного з зональних типів природних ландшафтів у лісостеповій зоні є надзвичайно важливим і актуальним завданням. Це пов'язано з тим, що степи є найбільш трансформованим типом рослинності, оскільки вони формуються на дуже родючих чорноземовидних ґрунтах, які є надзвичайно придатними для господарського використання. На території Полтавської області корінні степові ділянки на вододільних плато майже повністю розорані, тому степи в області нині трапляються переважно на схилах балок та річкових долин у малоприсадибних до експлуатації місцях. Виявлення та детальне вивчення степових ділянок Полтавщини є важливим для з'ясування ботаніко-географічної специфіки та історії розвитку фітобіоти і, звичайно, для розроблення комплексу заходів щодо збереження степів регіону.

Під час детального вивчення флори околиць міста Полтави та Полтавського району у 2003-2010 рр. авторами даної статті було виявлено декілька цінних і добре збережених ділянок степової рослинності, що відзначаються високими показниками раритетної фіторізноманітності. Одна з них знаходиться у 12 км на захід від міста поблизу населених пунктів Абазівки та Рожайки. Це цінний комплекс різнотравно-лучних степів, розташований на схилі лівого берега р. Полузір'я та на прилеглих схилах розгалужених балок різної експозиції та крутизни (до 30°). Невелика його частина (площею 14 га) поблизу с. Рожайки згідно з рішенням Полтавської облради від 21 листопада 2000 р. нині має статус ботанічного заказника місцевого значення «Рожайський».

Детального вивчення Рожайського ботанічного заказника та прилеглих до нього степових ділянок раніше не проводилося. Стисла інформація про

рослинний покрив цієї території подана у колективній монографії «Заповідна краса Полтавщини» [4] та в одній з наших попередніх публікацій [3]. Окремі відомості про поширення деяких рідкісних видів рослин на території заказника наводяться у нашій монографії [2], а також у роботах О. М. Байрак і Н. О. Стецюк [1] та І. Є. Шапаренко [6,7].

Мета дослідження – з'ясувати сучасний стан флори Рожайського ботанічного заказника та прилеглих до нього ділянок, скласти список видів судинних рослин.

Об'єкт і методи досліджень. Вивчення флори ботанічного заказника «Рожайський» та прилеглих територій проводилося авторами протягом 2005-2015 рр. Такі тривалі дослідження дозволили охопити увесь вегетаційний період (з кінця березня до кінця жовтня). Зібрані гербарні зразки (загалом близько 1000 аркушів) зберігаються у гербарії Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (PWU), окремі дублети також передано до гербарію Інституту ботаніки ім. М. Г. Холодного НАН України (KW). У результаті проведених досліджень складено анотований список судинних рослин. Порядок розташування родин у списку та їхній обсяг відповідає останньому варіанту системи Angiosperm Phylogeny Group – APG IV [8]. Вищі спорові рослини (рід *Equisetum* L.) розміщені перед покритонасінними. Роди у межах родин та види у межах родів розташовані за алфавітом. Найважливіші синоніми прийнятих назв видів (вживані у вітчизняній літературі) наведені у списку в дужках зі знаком «=». Крім самих назв видів, у списку вказано їхній соціологічний статус («!», «!» – вид з «Червоної книги України» [5], «!» – регіонально рідкісний на території Полтавської області), а також відносна частота трапляння: ч – часто (вид зростає по всій дослідженій території з високою чисельністю), сп – спорадично (вид трапляється на більшій частині території, але з меншою чисельністю у типових для нього умовах), зр – зрідка (вид малочисельний на дослідженій території), др – дуже рідко (вид надзвичайно рідкісний, трапляється в одному-двох місцях і переважно поодинокими особинами). Окремо відзначено й наявність видів на охоронюваній території та на прилеглих до неї («*» – вид трапляється виключно на території Рожайського заказника; «х» – вид на території заказника не знайдений, виявлений

лише на прилеглих до нього ділянках; позначки відсутні – вид росте як на охоронюваній території, так і на прилеглих до неї ділянках).

Результати досліджень та їх обговорення. За нашими даними, флора Рожаївського ботанічного заказника та прилеглих до нього ділянок степової рослинності нараховує 303 види вищих рослин, що належать до 216 родів та 44 родин:

Equisetaceae: **Equisetum arvense* L. (3р).

Colchicaceae: !!**Colchicum bulbocodium* Ker Gawl. (= *Bulbocodium versicolor* (Ker Gawl.) Spreng.; 3р).

Liliaceae: **Gagea erubescens* (Besser) Schult. & Schult. f. (cn), *G. pusilla* (F.W. Schmidt) Sweet (cn).

Iridaceae: !!*Crocus reticulatus* Steven ex Adam (cn), !!**Gladiolus imbricatus* L. (= *G. tenuis* M. Bieb.; дп), !**Iris aphylla* L. (= *I. hungarica* Waldst. & Kit.; дп), !**I. pumila* L. (дп).

Alliaceae: *Allium oleraceum* L. (cn), *A. rotundum* L. (= *A. waldsteinii* G. Don f.; cn).

Asparagaceae: *Asparagus officinalis* L. (= *A. polyphyllus* Steven; cn), !**Hyacinthella leucophaea* (K. Koch) Schur (cn), !**Muscari neglectum* Guss. (cn).

Cyperaceae: *Carex hirta* L. (cn), *C. praecox* Schreb. (ч), **C. supina* Willd. ex Wahlenb. (3р), *C. tomentosa* L. (cn).

Poaceae: *Agropyron cristatum* (L.) P. Beauv. (= *A. pectinatus* (M. Bieb.) P. Beauv.; cn), *Agrostis vinealis* Schreb. (cn), *Alopecurus pratensis* L. (cn), *Anisantha tectorum* (L.) Nevski (cn), *Arrhenatherum elatius* (L.) P. Beauv. ex J. Presl & C. Presl (cn), *Bromopsis inermis* (Leyss.) Holub (ч), *B. riparia* (Rehm.) Holub (cn), **Bromus arvensis* L. (3р), *B. hordeaceus* L. (= *B. mollis* L.; 3р), *B. squarrosus* L. (cn), *Calamagrostis epigejos* (L.) Roth (ч), *Dactylis glomerata* L. (3р), *Elytrigia intermedia* (Host) Nevski (cn), *E. repens* (L.) Desv. ex Nevski (ч), *Festuca valesiaca* Gaud. (= *F. rupicola* Heuff.; ч), *Hierochloa odorata* (L.) P. Beauv. (= *H. repens* (Host) P. Beauv.; cn), *Koeleria macrantha* (Ledeb.) Schult. (= *K. cristata* (L.) Pers.; ч), *Lolium perenne* L. (3р), *Phleum phleoides* (L.) Karst. (3р), *P. pratense* L. (cn), *Poa bulbosa* L. (cn), *P. compressa* L. (3р), *P. pratensis* L. (= *P. angustifolia* L.; ч), **Schenodorus pratensis* (Huds.) P. Beauv. (= *Festuca pratensis* Huds.; cn), *Setaria viridis* (L.) P. Beauv. (3р), !!*Stipa capillata* L. (cn), !!**S. pulcherrima* K. Koch (3р).

Papaveraceae: *Fumaria schleicherii* Soy-Willem. (3р).

Ranunculaceae: !!*Adonis vernalis* L. (3р), !**Anemone sylvestris* L. (3р), **Ceratocephala testiculata* (Crantz) Besser (3р), !**Clematis integrifolia* L. (3р), *Consolida regalis* S.F. Gray (3р), **Ficaria verna* Huds. (3р), *Ranunculus acris* L. (3р), *R. illyricus* L. (cn), *R. pedatus* Waldst. & Kit. (cn), *R. polyanthemus* L. (cn), *Thalictrum minus* L. (cn).

Fabaceae: **Astragalus austriacus* Jacq. (3р), *A. cicer* L. (cn), !!**A. dasyanthus* Pall. (3р), *A. onobrychis* L. (cn), *Cytisus austriacus* L. (= *Chamaecytisus austriacus* (L.) Link; cn), **Genista tinctoria* L. (3р), !**Lathyrus pannonicus* (Jacq.) Garcke (cn), *L. tuberosus* L. (3р), *Lotus corniculatus* L. (3р), *Medicago falcata* L. (= *M. romanica* Prod.; cn), *M. lupulina* L. (3р), **M. sativa* L. (3р), *Melilotus albus* Medik. (3р), *Onobrychis arenaria* (Kit.) DC. (cn), *Robinia pseudoacacia* L. (3р), *Securigera*

varia (L.) Lassen (cn), *Trifolium alpestre* L. (3р), **T. arvense* L. (3р), *T. medium* L. (cn), *T. montanum* L. (cn), *T. pratense* L. (cn), *T. repens* L. (3р), *Vicia cracca* L. (cn), *V. tenuifolia* Roth (cn), *V. tetrasperma* (L.) Schreb. (cn), *V. villosa* Roth (3р).

Polygalaceae: *Polygala comosa* Schkuhr (cn).

Rosaceae: *Agrimonia eupatoria* L. (cn), *Crataegus rhipidophylla* Gand. (cn), *Filipendula vulgaris* Moench (cn), *Fragaria viridis* Weston (cn), **Geum urbanum* L. (дп), *Malus pumila* Mill. (= *M. domestica* Borkh.; дп), **Potentilla anserina* L. (дп), *P. argentea* L. (cn), *P. humifusa* Willd. ex Schlecht. (cn), *P. recta* L. (= *P. obscura* Willd.; cn), **Prunus armeniaca* L. (= *Armeniaca vulgaris* Lam.; дп), **P. cerasus* L. (= *Cerasus vulgaris* (L.) Mill.; 3р), *P. spinosa* L. (= *P. stepposa* Kotov; cn), *Pyrus communis* L. (3р), **Rosa caesia* Sm. (3р), **R. canina* L. (3р), *R. corymbifera* Borkh. (cn), *R. rubiginosa* L. (cn), **R. sherardii* Davies (3р).

Elaeagnaceae: **Elaeagnus angustifolia* L. (дп).

Rhamnaceae: **Rhamnus cathartica* L. (3р).

Urticaceae: *Urtica dioica* L. (3р).

Euphorbiaceae: *Euphorbia kaleniczenkoi* Czern. (3р), *E. semivillosa* Prokh. (3р), *E. stepposa* Zoz (cn), *E. virgata* Waldst. & Kit. (cn).

Violaceae: **Viola accrescens* Klokov (3р), *V. ambigua* Waldst. & Kit. (cn), *V. arvensis* Murr. (cn), **V. tricolor* L. (= *V. matutina* Klokov; 3р).

Linaceae: **Linum hirsutum* L. (3р), **L. nervosum* Waldst. & Kit. (3р), !**L. perenne* L. (дп).

Hypericaceae: *Hypericum elegans* Steph. ex Willd. (3р), *H. perforatum* L. (cn).

Sapindaceae: **Acer negundo* L. (3р), **A. tataricum* L. (3р).

Malvaceae: *Malva thuringiaca* (L.) Vis. (= *Lavatera thuringiaca* L.; cn).

Resedaceae: **Reseda lutea* L. (3р).

Brassicaceae: *Alyssum turkestanicum* Regel & Schmalh. (= *A. desertorum* Stapf; cn), *Berteroa incana* (L.) DC. (3р), *Brassica armoracioides* Czern. ex Turcz. (= *Erucastrum armoracioides* (Czern. ex Turcz.) Cru- chet; 3р), *Bunias orientalis* L. (3р), *Camelina microcarpa* Andr. (cn), *Capsella bursa-pastoris* (L.) Medik. (cn), *Chorispora tenella* (Pall.) DC. (3р), *Descurainia sophia* (L.) Webb ex Prantl (3р), *Draba nemorosa* L. (3р), *Erophila verna* (L.) Besser (cn), *Erysimum diffusum* Ehrh. (cn), **E. marschallianum* Andr. ex M. Bieb. (3р), **Microthlaspi perfoliatum* (L.) F.K. Meyer (cn), *Sinapis arvensis* L. (3р), *Sisymbrium loeselii* L. (cn), **S. polymorphum* (Murr.) Roth (3р), *Thlaspi arvense* L. (3р).

Santalaceae: *Thesium ramosum* Hayne (= *T. arvense* Horvat.; cn), **Viscum album* L. (дп).

Polygonaceae: *Polygonum arenastrum* Boreau (3р), **Rumex crispus* L. (3р).

Caryophyllaceae: *Arenaria serpyllifolia* L. (= *A. viscida* Lois.; 3р), *Cerastium fontanum* Baumg. (= *C. holosteoides* Fr.; 3р), *Elisanthe viscosa* (L.) Rupr. (3р), **Eremogone micradenia* (P. Smirn.) Ikonn. (дп), *Gypsophila paniculata* L. (3р), *Holosteum umbellatum* L. (cn), *Melandrium album* (Mill.) Garcke (cn), **Oberna behen* (L.) Ikonn. (3р), *Psammophiliella muralis* (L.) Ikonn. (3р), **Silene chlorantha* (Willd.) Ehrh. (3р), **S. dichotoma* Ehrh. (дп), *S. exaltata* Friv. (= *Otites cherso-*

nensis (Zapal.) Klokov; cn), *S. nutans* L. (cn), *Stellaria graminea* L. (cn), *S. media* (L.) Cyrillo (3p).

Amaranthaceae: *Amaranthus retroflexus* L. (3p), **Atriplex micrantha* C.A. Mey. (dp), **A. tatarica* L. (dp), *Chenopodium album* L. (3p), **C. betaceum* Andr. (dp).

Cornaceae: **Cornus sanguinea* L. (= *Swida sanguinea* (L.) Opiz; 3p).

Primulaceae: *Androsace elongata* L. (cn), *Lysimachia nummularia* L. (3p).

Rubiaceae: *Asperula cynanchica* L. (cn), **Galium album* Mill. (3p), *G. aparine* L. (3p), *G. octonarium* (Klokov) Soy (cn), *G. verum* L. (= *G. ruthenicum* Willd.; cn).

Apocynaceae: *Vincetoxicum hirundinaria* Medik. (cn).

Boraginaceae: **Asperugo procumbens* L. (3p), *Buglossoides arvensis* (L.) Johnst. (cn), *Cynoglossum officinale* L. (3p), *Echium vulgare* L. (3p), *Lappula squarrosa* (Retz.) Dumort. (cn), **Lithospermum officinale* L. (3p), *Nonea pulla* (L.) DC. (= *N. rossica* Steven; cn).

Convolvulaceae: *Convolvulus arvensis* L. (cn), *Cuscuta cesatiana* Bertol. (3p), **C. epithymum* (L.) Nathh. (3p), **C. planiflora* Ten. (3p).

Solanaceae: *Hyoscyamus niger* L. (dp).

Veroniceae: *Linaria biebersteinii* Besser (= *L. maeotica* Klokov; 3p), *L. vulgaris* Mill. (cn), *Plantago lanceolata* L. (cn), *P. major* L. (3p), *P. media* L. (= *P. stepposa* Kuprian.; cn), **Veronica austriaca* L. (3p), *V. chamaedrys* L. (cn), *V. jacquinii* Baumg. (cn), **V. polita* Fr. (cn), *V. prostrata* L. (cn), *V. spicata* L. (= *V. steppacea* Kotov; cn), **V. teucrium* L. (3p), **V. verna* L. (3p).

Scrophulariaceae: *Verbascum chaixii* Vill. (= *V. marschallianum* Ivanina & Tzelev; cn), **V. densiflorum* Bertol. (3p), *V. lychnitis* L. (cn), **V. phlomoides* L. (cn), *V. phoeniceum* L. (3p).

Lamiaceae: *Ajuga chamaepytis* (L.) Schreb. (= *A. chia* Schreb.; cn), *A. genevensis* L. (cn), *Ballota nigra* L. (3p), *Betonica officinalis* L. (cn), *Clinopodium acinos* (L.) Kuntze (= *Acinos arvensis* (Lam.) Dandy; cn), **C. vulgare* L. (3p), *Glechoma hederacea* L. (cn), *Lamium amplexicaule* L. (= *L. paczoskianum* Worosch.; cn), *Origanum vulgare* L. (cn), *Phlomis pungens* Willd. (cn), *Phlomoides tuberosa* (L.) Moench (cn), **Prunella vulgaris* L. (3p), *Salvia nemorosa* L. (cn), *S. nutans* L. (cn), *S. pratensis* L. (cn), *S. verticillata* L. (cn), *Stachys annua* (L.) L. (3p), *S. recta* L. (= *S. transsylvanica* Schur; cn), *Thymus marschallianus* Willd. (cn).

Orobanchaceae: *Euphrasia pectinata* Ten. (3p), *Odontites vulgaris* Moench (cn), **Orobanche alba* Steph. (3p).

Campanulaceae: *!Asyneuma canescens* (Waldst. & Kit.) Griseb. & Schenk (3p), *Campanula bononiensis* L. (cn), *C. glomerata* L. (cn), *!C. persicifolia* L. (dp), **C. rapunculoides* L. (3p), *C. sibirica* L. (cn).

Asteraceae: *Achillea millefolium* L. (= *A. submillefolium* Klokov et Krytzka; cn), *A. nobilis* L. (cn), *Ambrosia artemisiifolia* L. (cn), *!Anthemis tinctoria* L. (= *A. subtinctoria* Dobroc.; cn), *Arctium tomentosum* Mill. (3p), *Artemisia absinthium* L. (cn), *A. austriaca* Jacq. (cn), **A. scoparia* Waldst. & Kit. (3p), *A. vulgaris* L. (cn), *!Aster amellus* L. (= *A. amelloides* Besser; 3p), *Carduus*

acanthoides L. (cn), **C. nutans* L. (dp), *Centaurea diffusa* Lam. (cn), *C. jacea* L. (cn), *!C. orientalis* L. (dp), *C. scabiosa* L. (= *C. pseudocoriacea* Dobroc.; cn), *C. stoebe* L. (= *C. pseudomaculosa* Dobroc.; cn), *Cichorium intybus* L. (cn), *Cirsium arvense* (L.) Scop. (= *C. setosum* (Willd.) Besser; cn), *C. ukrainicum* Besser (cn), *C. vulgare* (Savi) Ten. (3p), *Crepis foetida* L. (= *Barkhausia rhoeadifolia* M. Bieb.; cn), *Echinops sphaerocephalus* L. (cn), *Erigeron acris* L. (= *E. podolicus* Besser; cn), *E. annuus* (L.) Pers. (= *Stenactis annua* (L.) Nees; cn), *Helichrysum arenarium* (L.) Moench (cn), **Hieracium robustum* Fr. (3p), **H. umbellatum* L. (3p), *H. viosum* Pall. (cn), *Jacobaea vulgaris* P. Gaertn. (= *Senecio jacobaea* L.; cn), *Jurinea arachnoidea* Bunge (cn), *Inula britannica* L. (3p), *!I. ensifolia* L. (dp), *I. salicina* L. (= *I. aspera* Poir.; cn), **Lactuca saligna* L. (dp), *L. serriola* L. (3p), **L. tatarica* (L.) C.A. Mey. (dp), **Leucanthemum vulgare* (Vaill.) Lam. (3p), *Onopordum acaanthium* L. (3p), *Picris hieracioides* L. (cn), *Pilosella bauhini* (Besser) Arv.-Touv. (cn), **P. brachiata* (Lam.) F.W. Schultz & Sch. Bip. (3p), *P. echinoides* (Lum.) F.W. Schultz & Sch. Bip. (cn), *P. officinarum* F.W. Schultz & Sch. Bip. (cn), *P. praealta* (Gochn.) F.W. Schultz & Sch. Bip. (3p), *Scorzoneroideis autumnalis* (L.) Moench (= *Leontodon autumnalis* L.; 3p), **Senecio paucifolius* S.G. Gmel. (dp), *S. vernalis* Waldst. & Kit. (3p), *Sonchus arvensis* L. (3p), **S. oleraceus* L. (dp), *Tanacetum vulgare* L. (cn), *Taraxacum officinale* Wigg. (cn), *T. serotinum* (Waldst. & Kit.) Poir. (cn), *Tragopogon dubius* Scop. (= *T. major* Jacq.; cn), *Tripleurospermum inodorum* (L.) Sch. Bip. (3p), **Tussilago farfara* L. (3p).

Sambucaceae: *Sambucus nigra* L. (dp).

Caprifoliaceae: *Cephalaria uralensis* (Murr.) Schrad. ex Roem. & Schult. (cn), *Knautia arvensis* (L.) Coult. (cn), *Scabiosa ochroleuca* L. (cn).

Apiaceae: *Anthriscus sylvestris* (L.) Hoffm. (cn), **Chaerophyllum bulbosum* L. (dp), *Conium maculatum* L. (3p), *Daucus carota* L. (cn), **Dichoropetalum carvifolia* (Vill.) Pimenov & Kljuykov (= *Peucedanum carvifolia* Vill.; 3p), *Eryngium campestre* L. (cn), *Falcaria vulgaris* Bernh. (cn), **Heracleum sibiricum* L. (3p), *Pimpinella saxifraga* L. (cn), **Seseli annuum* L. (3p), *S. tortuosum* L. (cn), *Torilis japonica* (Houtt) DC. (3p), *Xanthoselinum alsaticum* (L.) Schur (= *Peucedanum lubimenkoanum* Kotov; cn).

У систематичному спектрі флори досліджуваної території переважають покритонасінні рослини (302 види або 99,7% від загальної кількості), вищі спорові представлені лише одним видом – *Equisetum arvense* (1 вид; 0,3%). Серед покритонасінних переважають дводольні рослини (259 видів; 85,5%), тоді як однодольні налічують лише 43 види (14,2%). Спектр провідних родин утворюють Asteraceae (56 видів; 18,5% від загального складу), Poaceae (27; 8,9%), Fabaceae (26; 8,6%), Lamiaceae, Rosaceae (по 19; 6,3%), Brassicaceae (17; 5,6%), Caryophyllaceae (15; 5,0%), Veronicaceae, Apiaceae (по 13; 4,3%), Ranunculaceae (11; 3,6%). До найчисельніших за кількістю видів родів належать *Veronica* L. (вісім видів; 2,6%), *Trifolium* L. (шість; 2,0%), *Campanula* L., *Centaurea* L., *Pilosella* Hill, *Rosa* L., *Verbascum* L. (по п'ять; 2,0%). Усі згадані роди є характерними для Давнього

Середзем'я та підкреслюють ксерофільний характер досліджуваної флори.

Переважає більшість рослин, виявлених на досліджуваній території, належить до власне степових (автохтонних) видів, характерних для ценофлори класу *Festuco-Brometea* Braun-Blanquet et Tuxen ex Soy 1947. Натомість 56 видів (18,5% від загального складу) можна розглядати як представники синантропної фракції. Серед них інвазійними з високим ступенем натуралізації є такі види, як *Acer negundo*, *Ambrosia artemisiifolia*, *Erigeron annuus* та *Robinia pseudoacacia*.

Розподіл видів за частотою трапляння показав, що переважають на даній території види, що поширені спорадично (151 вид; 49,8%). Зрідка трапляються 119 видів (39,3%), дуже рідко й малочисельно – 26 видів (8,6%). Цікаво, що тільки сім видів (2,3%), за нашими даними, є звичайними і зростають на цій території повсюдно та у великій кількості. Саме вони, здебільшого, й виступають домінантами рослинного покриву степів, формуючи фітоценози відповідних формацій. Така ознака підкреслює специфіку даного об'єкту дослідження, його флористичну різноманітність та фактичну приналежність до різнотравно-лучних степів.

Високими є показники соцологічної цінності досліджених степових ділянок. У їхньому складі виявлено 20 рідкісних видів, у тому числі сім видів з «Червоної книги України» (2009) та 13 регіонально рідкісних на території Полтавської області. Серед них найпоширенішими є *Stipa capillata*, *Anthemis tinctoria*, *Lathyrus pannonicus*, що трапляються майже по всій дослідженій території. Натомість такі види, як *Campanula persicifolia*, *Gladiolus imbricatus* чи *Iris aphylla*, навпаки, трапляються дуже рідко і переважно поодинокими рослинами.

Тільки на території Рожаївського ботанічного заказника нами виявлено 24 види (7,9%), з них два види включено до «Червоної книги України» (*Col-*

chicum bulbocodioides, *Astragalus dasyanthus*), а ще один (*Linum perenne*) є регіонально рідкісним. Лише на прилеглих до заказника ділянках виявлено 60 видів (19,8%), у тому числі два види з «Червоної книги України» (*Gladiolus imbricatus* і *Stipa pulcherrima*) та дев'ять регіонально рідкісних. Решта 219 видів (72,3%) зростають як на охоронюваній території, так і на площах, суміжних з нею.

Висновки. Проведене детальне вивчення флори степів Рожаївського ботанічного заказника та прилеглих до нього ділянок доводить високу ботанічну цінність дослідженої території. Високі соцологічні показники (сім видів національного рівня охорони та 13 – регіонального) у поєднанні з високим флористичним багатством (303 види судинних рослин) доводять приналежність цього природного комплексу до корінних і типових для лісостепової зони еталонних ділянок степової рослинності.

Перспективи подальших досліджень. Нині надзвичайно важливим завданням є розроблення ефективного плану заходів щодо збереження цих ділянок у їх природному стані. Ми пропонуємо, враховуючи наявність повночленних популяцій декількох рідкісних видів, виявлених поза межами охоронюваних ділянок, розширити межі ботанічного заказника місцевого значення «Рожаївський», включивши до його складу також ділянку схилу лівого берега р. Ползузір'я між Абазівкою і Рожаївкою (з популяціями *Gladiolus imbricatus*, *Stipa pulcherrima*, *Iris aphylla*, *Campanula persicifolia*, *Anemone sylvestris*, *Clematis integrifolia* та *Lathyrus pannonicus*) та схили балок північної та північно-західної експозицій біля штучних соснових насаджень (з локалітетами *Iris pumila*, *Muscari neglectum*, *Aster amellus* та *Lathyrus pannonicus*). Перспективним також є пошук та подальше вивчення аналогічних степових ділянок, розташованих південніше дослідженої території, в околицях населених пунктів Васьки, Мазурівка, Миколаївка та Кованчик.

Література

1. Байрак О.М. Атлас рідкісних і зникаючих рослин Полтавщини / О.М. Байрак, Н.О. Стецюк. – Полтава: Верстка, 2005. – 248 с.
2. Гомля Л.М. Флора вищих судинних рослин Полтавського району / Л.М. Гомля, Д.А. Давидов. – Полтава: ТОВ «Фірма Техсервіс», 2008. – 212 с.
3. Давидов Д.А. Флористичні особливості ботанічного заказника «Рожаївський» / Д.А. Давидов, Л.М. Гомля, О.Л. Гаркович, Н.П. Коваленко // Біорізноманіття: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку: зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф. – Полтава, 2004. – С. 125-127.
4. Заповідна краса Полтавщини / Т.Л. Андрієнко, О.М. Байрак, М.І. Залудяк [та ін.]. – Полтава: ІВА «Астрей», 1996. – 188 с.
5. Червона книга України. Рослинний світ / За ред. Я.П. Дідуха. – Київ: Глобалконсалтинг, 2009. – 900 с.
6. Шапаренко І. Нові знахідки рідкісних степових видів рослин у басейні річки Ползузір'я (Полтавська область) / І.Е. Шапаренко // Вісн. Львівськ. ун-ту. Сер. біол. – 2012б. – Вип. 58. – С. 97-106.
7. Шапаренко І.Е. Особливості поширення, ценотична характеристика та стан ценопопуляцій *Astragalus dasyanthus* Pall. на території басейну річки Ворскли / І.Е. Шапаренко // Чорноморськ. бот. ж. – 2012. – Т. 8, № 4. – С. 362-369.
8. Byng J.W. An update of the Angiosperm Phylogeny Group classification for the orders and families of flowering plants: APG IV / J.W. Byng, M.W. Chase, M.J.M. Christenhusz, M.F. Fay, W.S. Judd, D.J. Mabberley, A.N. Sennikov, D.E. Soltis, P.S. Soltis, P.F. Stevens // Bot. J. Linn. Soc. – 2016. – 181 (1). – P. 1-20.

УДК 581.9:581.526.53 (477.53)

АНОТОВАНИЙ СПИСОК ФЛОРИ РОЖАЇВСЬКОГО БОТАНІЧНОГО ЗАКАЗНИКА ТА ПРИЛЕГЛИХ ДО НЬОГО СТЕПОВИХ ДІЛЯНОК (ПОЛТАВСЬКА ОБЛ.)

Давидов Д. А., Гомля Л. М.

Резюме. Мета роботи – з'ясувати сучасний стан флори Рожаївського ботанічного заказника місцевого значення та прилеглих до нього степових ділянок, скласти список видів судинних рослин. Матеріалом слугували експедиційні виїзди авторів, проведені ними впродовж 2005-2015 років та зібраний гербарний

матеріал (близько 1 тисячі зразків). Складений анотований список флори налічує 303 види судинних рослин. Серед них 20 видів є созологічно цінними, сім з них включено до «Червоної книги України», а 13 є регіонально рідкісними на території Полтавської області. У статті стисло подано результати систематичного аналізу флори та розподілу видів за частотою трапляння на дослідженій території.

Ключові слова: флора, судинні рослини, Рожаївський ботанічний заказник, Полтавська область.

УДК 581.9:581.526.53 (477.53)

АННОТИРОВАННЫЙ СПИСОК ФЛОРЫ РОЖАЕВСКОГО БОТАНИЧЕСКОГО ЗАКАЗНИКА И ПРИЛЕГАЮЩИХ К НЕМУ СТЕПНЫХ УЧАСТКОВ (ПОЛТАВСКАЯ ОБЛ.)

Давыдов Д. А., Гомля Л. Н.

Резюме. Цель – изучить современное состояние флоры Рожаевского ботанического заказника местного значения и прилегающих к нему степных участков, составить список видов растений. Материалом для работы были экспедиционные выезды авторов, осуществленные на протяжении 2005-2015 годов, а также собранный гербарный материал (около 1 тысячи образцов). Составленный аннотированный список флоры насчитывает 303 вида сосудистых растений. Среди них 20 видов являются созологически ценными, семь из них внесены в Красную книгу Украины, а 13 в список регионально редких видов растений, нуждающихся в охране на территории Полтавской области. Также в работе приводятся результаты систематического анализа данной флоры и распределения видов растений за частотой встречаемости.

Ключевые слова: флора, сосудистые растения, Рожаевский ботанический заказник, Полтавская область.

UDC 581.9:581.526.53 (477.53)

AN ANNOTATED CHECKLIST OF THE FLORA OF «ROZHAYIVSKIY» BOTANICAL RESERVE AND ADJACENT STEPPE TERRITORIES (POLTAVA REGION)

Davydov D. A., Gomlya L. N.

Abstract. Detail research of steppe flora and vegetation within the Forest-Steppe zone of Ukraine as zonal type of ecosystems is very important for clarification of the origin of steppe vegetation and for the preservation of its territories. Authors found several areas with steppe vegetation near Poltava town, one of them is situated near Abazivka and Rozhayivka villages within Poltava district of Poltava region. It is entire natural complex of meadow steppe lands situated on the left bank of Poluzirya river valley. These areas partly belongs to «Rozhayivskiy» local botanical reserve (14 hectares), which was created in 2000. Detailed study of this territory had not been conducted previously.

Objective: to study the current state of flora of «Rozhayivskiy» local botanical reserve and adjacent steppe territories and to compile the annotated checklist of vascular plants.

Material and methods. Materials were field expeditions organized during 2005-2015 and herbarium specimens (about 1000 sheets) collected by authors. These specimens were inserted to the herbaria of V. G. Korolenko Poltava National Pedagogical University (PWU) and M. G. Kholodny Institute of Botany of NAS of Ukraine (KW). Nomenclature of family rank taxa was accorded with Angiosperm Phylogeny Group (APG IV) system. Proposed checklist in addition to accepted vascular plant names and major synonyms contains data about distributional frequency of species (indicated in parentheses: «ч» – common species found within all studied areas with high frequency; «сп» – sporadically distributed species on studied territory; «р» – rare species with low frequency within all studied areas; «др» – very rare species presented by one or several plants only), availability on «Rozhayivskiy» local botanical reserve («*») or adjacent steppe territories («х») only and information about their sozoological status («!») – included in the Red Data Book of Ukraine; «!» – included in the conservation species list within Poltava region).

Result and discussion. Flora of «Rozhayivskiy» local botanical reserve and adjacent steppe territories contains 303 species, which belongs to 216 genera and 44 families. In systematic analysis of studied flora the major higher group is angiosperms (302 species, 99,7%; dicotyledons – 259 species, 85,5%; monocotyledons – 43, 14,2%). Leading families are Asteraceae (56 species; 18,5%), Poaceae (27; 8,9%), Fabaceae (26; 8,6%), Lamiaceae, Rosaceae (19; 6,3%), Brassicaceae (17; 5,6%), Caryophyllaceae (15; 5,0%), Veronicaceae, Apiaceae (no 13; 4,3%), Ranunculaceae (11; 3,6%); leading genera are Veronica (8 species; 2,6%), Trifolium (6; 2,0%), Campanula, Centaurea, Pilosella, Rosa, Verbascum (5; 2,0%). Based on distributional frequency features sporadically (151 species; 49,8%) and rarely (119; 39,3%) distributed species are prevalent; two other groups including very rare (26; 8,6%) and common (7; 2,3%) species are the less numerous. 20 species are protected on state and local levels: 7 are included in the Red Data Book of Ukraine (Bulbocodium versicolor, Crocus reticulatus, Gladiolus tenuis, Stipa capillata, Stipa pulcherrima, Adonis vernalis, Astragalus dasyanthus) and other 13 have conservation status within Poltava region. 24 species (7,9%) were found only within «Rozhayivskiy» reserve and 60 species (19,8%) were found only on the adjacent territories.

Conclusions. Results of research showed that studied area characterized by richness of typical and rare steppe vascular plants is very valuable and important for purpose of plant conservation. Authors proposed to extend the square of «Rozhayivskiy» botanical reserve including two found interesting areas: a fragment of the left bank slope of Poluzirya river valley (with populations of Gladiolus imbricatus, Stipa pulcherrima, Iris aphylla, Campanula persicifolia, Anemone sylvestris, Clematis integrifolia and Lathyrus pannonicus) and gullies near pine cultures (with localities of Iris pumila, Muscari neglectum, Aster amellus and Lathyrus pannonicus).

Keywords: flora, vascular plants, botanical reserve «Rozhayivskiy», Poltava region.

Рецензент — проф. Гапон С. В.

Стаття надійшла 05.10.2016 року